

מדת בדת

לע"נ הגה"צ רבי שלמה בן רבי
מרדכי גולדמן מזועהיל זיע"א
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 358 פרשת במדבר תשע"ט

בכורות מד-ג

שיעור חזק חזמי בדרך קצרה

עמוד ב משנה אם הדדים שוכבים כשל אשה זה מום וכן אם כריסו צבה או שטבורו יוצא או שהוא נכפה אפילו אחת לכמה ימים זה מום וכן אם רוח קצרה באה עליו וכן המאושבן ובעל גבר. גמרא ר' אבא בר ר' חייא בר אבא אומר שמותר להשתין מים בפני רבים אך לא שותים מים בפני רבים וכן שנינו שמשתינים מים בפני רבים ולא שותים מים בפני רבים והיה מעשה שאחד ביקש להשתין והוא התאפק ובטנו צבה, ושמואל היה צריך לנקביו בשיעור של כלה ועשו לו מחיצה מגלימא ואמר לו אביו שהייתי נותן לך ד' מאות זוז להחזיר את המעשה שאמנם יש לך אפשרות אך אחרים ילמדו ממך וימנעו ויסתכנו, מר בר רב אשי הלך על הגשר והוא יצא לנקביו ואמרו לו חמותך באה אמר להם הייתי מטיל באזניה, יש להקשות במעשה הנ"ל שיתכן שאותו אדם בטנו צבה בגלל עלוקה ויש לומר שראו אח"כ שמי רגליו שותתים בעת הטלתם.

שנו בברייתא שיש באדם שני נקבים אחד של שתן ואחד של ש"ז ובין זה לזה יש רק כקליפת השום ואם הוא נמנע מלצאת לנקביו הוא נעשה עקר, ור"ל ביאר בזה את הפסוק לא יהיה בך עקר ובכהמתך שאם לא תמתין בהטלת מים ככהמה אז לא יהיה בך עקר, וריב"ל דרש בפסוק שלא תהיה עקר מתלמידים, ועקרה שתפלתך לא תהיה עקורה מפני המקום וזה כשאתה לא ממתין מהטלת מים ככהמה.

רב פפא אומר שאין להשתין על כלי חרס וכל דבר קשה שזה לא נבלע אלא הולך למדרון ורב אמר שהמדרונות של בבל מוליכים מים לעין עיטם שמשם נוטלים מים לביהמ"ק.

אביי אומר שאשה לא תעשה צרכיה לפני קטן אך באונס אין לה להמנע, רשב"ג אומר שעמוד של נקבים גדולים שחזור כשאדם מונע עצמו בעת עשייתם זה גורם להדרוקן, וסילון של מי רגלים החזור גורם לירקון, ורבה בר רב הונא אמר בשם רב קטינא בשם ר"ל שאם מתרבה דם האדם ואינו מקיז זה גורם לשחין ואם ש"ז רבה זה גורם לצרעת, ואם הצואה רבה והוא נמנע מלהוציאה זה גורם להדרוקן, ואם מי רגליו רבים זה גורם לירקון.

רוח קצרה הכוונה לרוח בן נפלים. מאושבן הכוונה שביציו גדולות ובעל גבר הכוונה לגיד, וכן שנינו שמשובן זה הקיין וגרבתן זה בעל קיק, וקיין הכוונה לביצים וגרבתא הכוונה לגיד, ושיעור גדלותו לפסול הראה רב יהודה עד הברך ושנינו שר"א בן יעקב אומר שעד הברך פסול ולמעלה מהברך כשר וללישנא בתרא עד הברך כשר ולמטה מהברך פסול.

משנה מרוח אשך הכוונה שאין לו ביצים או שיש לו רק אחת, ור' ישמעאל מפרש שנימוחו אשכיו ור"ע מפרש שיש רוח באשכיו, ור' חנינא בן אנטיגנוס מבאר שמראיו חשוכים שהוא דומה לכושי. גמרא לר' ישמעאל היה קשה בדעת ת"ק שהיה צריך לכתוב חסר אשך ולכן הוא פירש שנימוחו אשכיו, ולר"ע היה קשה בדעת ר' ישמעאל שהיה צריך לכתוב ממרוח אשך ולכן הוא פירש שהרוח באשכיו, ולר' חנינא היה קשה בדעת ר"ע שהיה צריך לכתוב רוח אשך ולכן ר' חנינא פירש שמראיו חשכים וגורעים את הח' של אשך ומוסיפים אותו לאשך ודורשים שמראיו חשכים, אך קשה שלקמן שנינו כושי ויש לומר שר' חנינא לא שנה כושי.

משנה מי שמקיש בקרסוליו וברכיו זה מום, דף מה וכן בעל פיקוס ועיקל, עיקל הכוונה שכשהוא מחבר את פרסותיו וברכיו לא נוקשות זו על זו ובעל פיקה שפיקה יוצאת מאגודלו, ושעקבו יוצא לאחוריו או פרסותיו רחבות כשל אוז או שאצבעותיו מורכבות זו על זו או שהם קלוטות למעלה עד פרק האמצעי כשר ולמעלה מהפרק פסול ואם היתה למטה מהפרק וחתכה כשר, אם היתה לו יותרת אם יש בה עצם פסול ואם לא כשר, אם היה יתר ידיו ורגליו בכל אחת שש ויחד כ"ד לר' יהודה כשר ולחכמים פסול, מי ששולט בשתי ידיו לרבי פסול ולחכמים כשר. גמרא הברייתא מרבה מאו שבר רגל קישן עיקל וקלכן דהיינו בעל פיקה ובברייתא הוסיפו בעל פיקים ושופנר, ופירש ר' חייא בר אבא בשם ר' יוחנן שבעל פיקים יש לו קרסול גדול ושופנר שאין לו כלל קרסול.

ר"א מפרש שעקבו יוצא לאחוריו ששוקו יוצא מאמצע רגלו.

דף מד לחכמים חרום פסול גם כשאינו כוחל את שני עיניו כאחת. יש לדקדק בדברי המשנה ששתי עיניו למעלה ושתי עיניו למטה שאם הכוונה שהוא רואה למעלה או למטה, ואחת למטה ואת למטה הכוונה שהוא רואה למעלה ולמטה א"כ מה מוסיפה המשנה אח"כ שרואה את החדר ואת העלייה יחד, אלא יש לפרש שתי עיניו למעלה שהן נמצאות למעלה ולמטה הכוונה שהן נמצאות למטה ואחת למעלה ואחת למטה שאחת נמצאת למעלה והשניה למטה, וכשעיניו הן כסדרם אך הוא רואה את הבית והעלייה יחד גם פסול, ובברייתא למדו את זה מהפסוק בעינו כל מה שבעינו ולכן שתי עיניו למעלה או למטה או אחת למעלה ואחת למטה או שהוא רואה את החדר והעלייה יחד או שהוא מדבר עם חבירו ואדם אחר חושב שהוא מדבר עמו.

שנו בברייתא שעור פסול בין בשני עיניו ובין בעין אחת, וחורור ומים הקבועים לומדים ממה שכתוב איש עור, ורבא מבאר מדוע התורה פרטה איש עור דק תבלול בעינו, שאם היה כתוב רק עור היינו אומרים שאין לו עין כלל אך חורור ומים קבועים כשר, קמ"ל איש, ואם היה כתוב איש כי אינו רואה אך כשיש חסרון בעינו אינו פסול קמ"ל דק, ואם היה כתוב דק היינו אומרים שיש בו חסרון אך אם זה רק תבלול הוא כשר קמ"ל תבלול, ואם היה כתוב תבלול היינו אומרים שרק תבלול פסול אך יש שנינו במקום אינו פסול קמ"ל בעינו שפסול, ואומר רבא שלכן מה שפסול מחמת פסול בראיה לומדים מאיש וחסרון לומדים מדק ותבלול לומדים מתבלול ושנינו לומדים מבעינו.

רב יוסף מפרש סכי שמש שהם שונאי השמש, וזגדן מפרש רב הונא שעין אחד כשלנו ואחת כשל היושבים מולנו ורב יהודה הקפיד עליו ויש להקשות ששנינו שכבא שגביני עיניו שוכבים, וזגדן שאחד שחור ואחד לבן, ויש לומר שהתנא קורא כך לכל מום שאין הזוג שוים.

צירן שעניו תרוטות עגולות, וצירניות שעגולות ביותר, ודומעות, ודולפות יותר מסתם דומעות וטרודות שזה יותר מדולפות.

בברייתא שנו זויר לופין ותמיר, זויר שעניו שטות, לופין שזיפיו גדולים ותמיר שתמו זיפיו, אך קשה ששנינו שנטלו ריסי עיניו זה רק פסול של מראית העין, ויש לומר שהמשנה מדברת כשלא נטלו לגמרי וזה רק פסול מראה אך בנטלו לגמרי זה מום.

משנה עיניו גדולות כשל עגל או קטנות כשל אווז זה מום, וכן אם גופו גדול או קטן מאבריו או חוטמו גדול או קטן מאבריו, צומם וצומע צומע הכוונה שאזניו קטנות וצומם שאזניו דומות לספוג אם שפתו העליונה עודפת על התחתונה או שהתחתונה עודפת על העליונה זה מום ואם נשרו שנינו פסול משום מראית העין. גמרא רב אומר שגבהו של משה רבינו היה י' אמות שכתוב ויפרוש את האהל על המשכן וזה נאמר על משה והרי כתוב שהקרב היה גבוה י' אמות ורב שימי בר אשי הקשה לרב א"כ משה היה בעל מום שהקרשים היו באמתו והוא עצמו היה גבוה י' אמות א"כ גופו גדול מאבריו אמר לו רב ש"י אמות הכוונה לאמות של הקרשים שהיו באמה בינונית.

הפסול בחטמו גדול שהוא גדול ביחס לאחריים כאצבע קטנה.

בברייתא הוסיפו צימח והחכמים לא ידעו מה הכוונה והם שמעו ישמעאלי שאומר מי רוצה צימח והתברר שכונתו לגדי שאזניו ארוכות מאד.

רב חסדא אומר שעזו בלי קרנים ורחל עם קרנים כשרים למזבח, וכן שנינו שיש דברים שהם כמומים ואינם כמומים ושוחטים עליהם במקדש אך לא שוחטים עליהם בכור במדינה והן עז בלי קרנים ורחל עם קרנים וצימח צומם וצומע, רב חסדא או אמימר אמרו שאם נטלו קרנותיו עם זכרותם פסול ולא פודים עליהם ואם נטלו טלפיו וזכרותם עם פסולים ופודים עליהם, ויש להקשות ששנינו שאם נטלו קרניו וטלפיו עם זכרותם פסולים ונפדים עליהם, ויש לפרש שרב חסדא דיבר כשלא נעקרו אלא רק נגממו והברייתא דברה כשנעקרו, ויש להקשות ששנינו שאם קרניו וטלפיהם הפרה אדומה שחורים יכול לחתוך אותם ולכאורה זה מום, וזעירי מבאר שהכוונה שחותרך מעל הזכרות.

רב פפא מפרש בפרסותיו כשל אווז שלא רק שהיא קצרה ואינה סדוקה אלא כשהיא קצרה אף כשהיא סדוקה זה מום.

בברייתא למדו מאו שבר יד לרבות כשאצבעותיו מורכבות למעלה או שהן קלוטות למעלה מהפרק וחתכם, אך קשה שבמשנה שנינו שבחתכם כשר אלא יש לגרוס שאם לא חתכם כשר.

רבה בר בר חנה אמר בשם ר' יוחנן שביותרת שאין בה עצם כשרה רק אם היא נספרת על גב היד.

שנו בברייתא שאם יש עצם ביותרת אף כשאין בה צפורן היא מטמאה במגע ומשא ואהל והיא נכללת בקכ"ה שהם רוב אבריו של האדם, ואמר על זה רבה בר בר חנה בשם ר' יוחנן שמדובר בנספרת על גב היד, ורב חסדא אמר שרבינו הגדול שהוא רב אמר דבר זה והמקום יהיה בעזרו שביותרת שיש בה עצם בלי צפורן יש רק טומאת מגע ומשא ולא טומאת אהל, ורבה בר בר חנהאמר בשם ר' יוחנן שרב דיבר באינה נספרת על גב היד, ואמר ר' יוחנן שחכמים עשו דבריהם כדברי נבואה שהרי אם היותרת נחשבת אבר א"כ היא תטמא באהל ואם אינה אבר היא לא תטמא גם במגע ומשא, וביאר רב הונא בר מנחם בשם רב אחא בר רב איקא שהטעם שחלקו ביותרת כי היא כעצם כשעורה שטמאה רק במגע ומשא ולא באהל, ורב פפא מפרש שגזרו טומאה כשאינה נספרת משום יותרת הנספרת ולא טמאה באהל שעשו בה היכר שלא יבואו לשרוף עליה תרומה וקדשים.

שנינו באהלות שרוב מנין או בנין של מת מטמא באהל גם כשאין בו רובע עצמות ורוב בנין נקרא שני שוקיים וירך אחד שהן רוב גבהו של גדול ורוב מנין הוא קכ"ה אברים, ורבינא הקשה לרבא וכי התנא בא לחדש לנו את מנין האברים ויש לומר שהחידוש הוא כמו ששנינו שחסר שאין בו אלא מאתים אברים או יתר שיש לו מאתים ושמונים ואחד כולם עולים למנין קכ"ה כיון שהולכים אחרי רוב האנשים שיש להם רמ"ח אברים, ורב יהודה אמר בשם שמואל שהיה מעשה שתלמידי ר' ישמעאל שלקו זונה אחת שהתחייבה שריפה למלך ומצאו בה רנ"ב אמר להם שמא באשה בדקתם שנספפו לה שני צירים ושני דלתות, ששנינו שר' אלעזר אומר שכמו שיש צירים לבית כך יש צירים לאשה שכתוב ותכרע ותלד כי נהפכו עליה ציריה, ור' יהושע אמר שכמו שיש לבית דלתות כך יש דלתות לאשה שכתוב כי לא סגר דלתי בטני ור"ע הוסיף שכמו שיש מפתח לבית כך יש לאשה שכתוב ויפתח את רחמה, ויש להקשות על ר"ע ממה שבדקו תלמידי ר' ישמעאל ויש לומר שהם לא מצאו את המפתח שמתוך קטנותו הוא נימוח מחמת ששלוקה, ורבא אמר שהאברים הנוספים של האשה לא מטמאים לבדם באהל אף עם בשר כי כתוב אדם כי ימות באהל שרק אבר ששוה בכל אדם, ואביי מקשה וכי אין צירים באיש הרי נאמר צירים אחוזני כצירי יולדה ויש לומר שלאיש זה רק צירי בשר אך קשה שכתוב ה' במראה נהפכו צירי וגם שם ניתן לפרש בצירי בשר וכך מסתבר שאם לא כן לא מצאנו רמ"ח אברים לא באיש ולא באשה.

עמוד ב' ר' יצחק אומר שר' יהודה וחכמים נחלקו ביותרת ששונה בכל האצבעות ונחלקו בפסוק ותהי עוד מלחמה וכתוב ויהי איש מודן אצבע ידיו שש ואצבע רגליו שש שש, לרבנן זה נאמר לגנותו שזה מום ולר' יהודה זה לשבח, ורבה מקשה מדוע הפסוק אומר שש שש שש וארבע במספר והוא מפרש שאם היה כתוב רק שש היינו אומרים רק שש ביד ושש ברגל לכן כתוב שש וארבע ואם היה כתוב שש וארבע היינו אומרים חמש מצד אחד ושבע מצד שני לכן כתוב שש שש ומה שכתוב מספר הוא ללמד שהם נספרות על גב היד, ושנינו שר' יהודה הביא מעשה שאדם בא לפני ר' טרפון והיו ידיו ורגליו שש שש ויחד כ"ד ואמר לו ר"ט כמותך ירבו בישראל, ור' יוסי אומר שר"ט אמר לו כמותך יתמעטו ממזורים ונתנינם בישראל.

שנו בברייתא שאטר יד ורגל פסול ובשולט בשתי ידיו לרבי פסול כי יש לו חולשה בימינו ולחכמים כשר כי יש לו בריאות יתירה בשמאלו.

משנה כושי גיחור לבקן וקיפח וננס וחרש ושוטה ושיכור ובעלי נגע טהור פסולים באדם וכשרים בבהמה, ורשב"ג אומר ששוטה בבהמה אינו מהמובחר, ור"א מוסיף שגם בעלי דלדולים שיש להם חתיכות בשר יתירות פסולים באדם וכשרים בבהמה. **גמרא** כושי הוא שחור, גיחור הוא לבן ולבקן הוא אדום, יש להקשות שאדם אחד הכריז מי רוצה לוקיאני ונמצא שהוא התכוון ללבן אלא יש לומר שגיחור הוא אדם כמו שאנשים קוראים לאדם גחיא ולבקן הוא לבן כמו אותו אדם שהכריז על לוקיאני והוא היה לבן.

רב **זבד** מפרש שקיפח הוא גבוה ביותר ויש להקשות שר' אבהו אמר שהקב"ה משתבח בגבוהי קומה שכתוב ואנכי השמדתי את האמורי מפניהם אשר כגובה ארוזים גבהו, ורב פפא מבאר שהוא גבוה והוא רזה מאד ביחס לגבוהו ולכן נשמטת קומתו.

ר"ל אומר שאיש גבוה לא ישא אשה גבוהה מאד שאז יצא מהם גבוה ביותר כתורן, וננס לא ישא ננסה שאז יצא מהם אצבעי שהוא נמוך ביותר, לבן לא ישא לבנה שיצא מהם בוהק לבן ביותר, ושחור לא ישא שחורה שיצא מהם שחור ביותר כקדירה.

יש להקשות הרי שיכור מחלל עבודה ויש למנותו עם המומים הגמורים שמחללים את העבודה ויש לומר שמדובר שהוא משתכר בשאר דברים משכרים ולא מיין, וזה לא כדעת ר' יהודה שאמר שגם מי שאכל דבילה קעילית או ששתה חלב ודבש ונכנס למקדש שחייב.

משנה אלו הכשרים באדם ופסולים בבהמה: אותו ואת בנו טריפה ויוצא דופן ושנעבדה בהם עבירה ושהמית את האדם, אך הנושא נשים בעבירה פסול עד שידירנה הנאה, ומי שמטמא עצמו למתים פסול עד שיקבל עליו שלא יטמא למתים. **גמרא** לכאורה קשה מה המשנה מחלקת באותו ואת בנו בין אדם לבהמה אם נאמר שהכוונה לאהרן ובניו הרי גם בבהמה נאסר רק אם עם בנה ואם נאמר שמדובר בכהנת ובנה הרי כהנת ממילא פסולה לעבודה, ויש לומר שמדובר בכהן ובנו וכנגדם בבהמה פסול ואמרו על זה בא"י בשם ר' יוסי בר אבין שזה כדעת חנניה שאותו ואת בנו נוהג בזכרים.

שנינו שנושא נשים בעבירה ידור ויעבוד וירד ויגרש, ויש להקשות שהוא ילך לחכם ויתיר לו ויש לומר שצריך לפרט את הנדר והחכם לא יתיר לו אך זה מובן רק למ"ד שצריך לפרט את הנדר אך קשה למ"ד שלא צריך לפרט את הנדר ויש לומר שמדירים אותו על דעת רבים אך זה מובן רק למ"ד שאין הפרה לנדר שהודר ברבים אך למ"ד שיש לו הפרה קשה שהוא יתיר את הנדר,

דף מו ויש לפרש שמדירים אותו על דעת רבים וכדברי אמימר שגם למ"ד שנדר שהודר ברבים יש לו הפרה אך אם הודר על דעת רבים אין לו הפרה וזה רק לדבר שאינו של מצוה אך לדבר מצוה גם נדר שהודר על דעת רבים יש לו הפרה כמו שהיה מלמד תינוקות שפשע בתינוקות ורב אחא הדירו ורבינא החזיר אותו כי לא מצאו מלמד מדייק כמותו.

יש להקשות בדברי המשנה מדוע בנושא נשים בעבירה מדירים אותו ולענין המטמא למתים מספיק שהוא רק יקבל עליו ויש לומר שלגבי נושא נשים יצרו תוקפו ואילו לגבי טומאת מת אין יצרו תוקפו.

פרק יש בכור

משנה יש אדם שהוא בכור רק לענין נהלה אך לא לכהן, ויש בכור לכהן ולא לנחלה, ויש שאינו בכור לא לנחלה ולא לכהן, הבא אחר נפלים ובן ט' שיצא ראשו מת, והמפלת כמין בהמה חיה ועוף לר"מ ולחכמים רק כשיש בו מצורת אדם, וכן המפלת סנדל או שליא או שפיר מרוקם והיוצא מחותך כל אלו הבא אחריו הוא בכור לנחלה ולא לכהן, אך מי שהיו לו בנים ונשא אשה שכבר ילדה או שהיא ילדה כשהיתה שפחה או בגיורתה והשתחררה או שהתגיירה וכשהיא נשאה לישראל היא ילדה הנוול הוא בכור לנחלה אך לא לכהן, ור' יוסי הגלילי אומר שבמקרה שילדה בגיורתה או בשפחותה הנוול אח"כ הוא בכור גם לכהן שכתוב פטר רחם בישראל שהם יפטרו רחם מישראל, אם מי שהיו לו בנים נשא אשה שלא ילדה וכן מי שהתגיירה או השתחררה כשהיא מעוברת והיא ילדה לבעלה עם אשה נוספת כהנת או לוייה או אשה שכבר ילדה וכן אשה שלא שהתה אחר בעלה ג' חדשים שנשאה ולא ידוע אם הנוול הוא בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון בכל אלו הוא בכור לכהן ולא לנחלה שהאב חייב ה' סלעים בכל מקרה אך הספיקות לא יורשים כבכור.

עמוד ב' גמרא שמואל אומר שהראש לא פוטר בנפלים שכתוב כל אשר נשמת רוח חיים באפיו שרק אם יש נשמת רוח חיים באפיו דהיינו ראשו ההא נחשב כילוד ולא כשנוול מת, ויש להוכיח מדברי המשנה שאומרת שהבא אחר נפלים שיצא ראשו חי ובן ט' שיצא ראשו מת וכתוב ראשו, א"כ גם מת פוטר, ויש לדחות שהכוונה ראשו ורובו, אך קשה מדוע לא כתוב רובו, ויש לומר שלא כתבו רובו אגב שבסיפא כתוב בן ט' שיצא ראשו מת אך אם יצא חי הבא אחריו אינו בכור גם לנחלה לכן כתבו גם ברישא ראשו, ולכאורה החידוש הוא שביציאת ראשו זה לידה אך זה קשה שכבר שנינו שאם הוציא ראשו אף שהחזירו הוא כילוד, ואין לומר ששם מדובר בבהמה וכאן חדשו גם באדם, שלא לומדים אדם מבהמה כי אין לה פרוזדור ולא לומדים בהמה מאדם כי יש חשיבות לפרצוף פניו, אך

קשה שגם באדם שנינו כבר שאם יצא כדרכו שיצא רוב ראשו ואיזהו רוב ראשו משתצא פדחתו, וזה תיבותא על שמואל שיוצא שראשו בנפלים הוא דוקא וכלי רובו.

ר"ל אומר שפדחת פוטרת בכל מקום חוץ מלענין נחלה שהרי נאמר יכיר, ור' יוחנן אומר שגם לגבי נחלה פדחת פוטרת ומה שאמר ר"ל בכל מקום בא לרבות את מה ששנינו שגירות שפדחת הולד יצאה בהיותה נכרית ואח"כ היא התגיירה לא נותנים לה ימי טומאה וטהרה ואינה מביאה קרבן לידה, ויש להקשות ששנינו על הפסוק יכיר שזה הכרת פנים והכרת פנים היא פרצוף הפנים עם החוטם וקשה על ר' יוחנן, ויש לומר שיש לשנות עד החוטם, ויש להוכיח ממה ששנינו לגבי עדות מיתה שלא מעידים אלא על פרצוף הפנים עם החוטם, ויש לדחות ששונים עד החוטם, ויש להוכיח ממה ששנינו להדיא שפדחת בלי פרצוף ופרצוף בלי פדחת לא מעידים עד שיהיו שניהם עם החוטם ואביי אמר בשם רב כהנא שלומדים את זה מהפסוק הכרת פניהם ענתה בס, ויש לדחות ששם מדובר בעדות אשה שחכמים החמירו בה, אך קשה שאדברה מקילים בעדות אשה כמו ששנינו שהוחזקו להשיא על פי עד מפי עד ועל פי אשה ועבד או שפחה, ויש לומר שחכמים הקילו בסופה אך לא בתחלת העדות שהיא הראיה, ועוד יש לחלק.

דף מז שביכיר הכרת פנים זה הכר אך לגבי עדות נאמר הכרת פנים. **ר' יוחנן** סובר שאם היו לו בנים בהיותו עכו"ם והתגייר אין לו בכור לנחלה שהרי כבר היה לו ראשית אונו, ולר"ל יש לו בכור לנחלה שגר שהתגייר הוא כקטן שנולד, ונחלקו לשיטתם שר' יוחנן אמר שאם היו לו בנים בהיותו עכו"ם והתגייר הוא קיים פריה ורביה שהרי הוא קיים לא תוהו בראה לשבת יצרה, ולר"ל הוא לא קיים פריה ורביה שהרי גר שהתגייר הוא כתינוק שנולד, והוצרכו לחלוק בשתי המקומות שאם היו חולקים בנחלה היינו אומרים שרק בזה סבר ר"ל שהוא בכור שהרי בהיותו עכו"ם הוא לא היה שייך לנחלה אבל לגבי פריה ורביה יודה ר"ל שהוא יצא כיון שיש לו קיום של לשבת יצרה גם בהיותו עכו"ם, ואם היו חולקים לגבי פריה ורביה היינו אומרים שרק בזה אמר ר' יוחנן שיצא כיון שהוא קיים לשבת יצרה בהיותו עכו"ם אך לגבי נחלה הוא יודה לר"ל שבהיותו עכו"ם הוא לא שייך לנחלה, ויש להוכיח ממה ששנינו שמי שלא היו לו בנים ונשא אשה שכבר ילדה בהיותה שפחה או נכרית והיא ילדה משבאה לישראל הולד הוא בכור לנחלה ולא לכהן ולכאורה אם מדובר בישראל שלא היו לו בנים מה החידוש בגיורת או שפחה הרי גם בישראלית גמורה הבן הוא לא בכור, אלא שהיא ילדה מגר שהיו לו בנים בגיותו והוא התגייר וכתוב שאינו בכור לנחלה כר' יוחנן, ויש לדחות שמדובר שהיא ילדה מישראל שלא היו לו בנים ועיקר החידוש הוא שהוא לא בכור לכהן להוציא מדברי ר' יוסי הגלילי שאמר שהוא בכור לנחלה ולכהן שכתוב פטר רחם עד שיפטור רחם בישראל קמ"ל שלא, ויש להוכיח ממה ששנינו שאם היו לו בנים בהיותו עכו"ם והוא התגייר יש לו בכור לנחלה ורבינא אמר ויש אומרים בשם רב אחא שודאי זה כדעת ר' יוסי הגלילי שאמר שצריך שיפטור רחם בישראל ולומדים את האב מהאם שכמו שבגירות לא מתחשבים בילדים מגיותה אף באב לא מתחשבים בהם.

רב אדא בר אהבה אומר שאם לוייה ילדה בנה פטור מה' סלעים ולכאורה אם מדובר שהיא התעברה מכהן או לוי מה החידוש בלוייה הרי גם בישראלית הוא פטור מה' סלעים ואם התעברה מישראל מדוע הוא נפטר מה' סלעים הרי נאמר למשפחותם לבית אבותם, ורב פפא מבאר שמדובר שהיא התעברה מעכו"ם ולא רק למ"ד שעכו"ם לא מזהמים את הולד והולד הולך אחר אמו אלא גם למ"ד שעכו"ם מזהמים את הולד שמיחסים אותו לאביו בכ"ז הוא פטור מה' סלעים והוא נקרא לוי פסול, ומר בר רב יוסף מבאר בשם רבא שבאמת מדובר שהתעברה מישראל אלא שיש גזירת הכתוב פטר רחם שהכל תלוי בפטר רחם, ולכאורה יש להוכיח ממה ששנינו שמי שהיו לו בנים ונשא אשה שלא ילדה או שהיא התגיירה או השתחררה מעוברת והיא וכהנת או לוייה או מי שכבר ילדה ילדו עמה, וכן מי שלא שהתה אחר בעלה ג' חדשים ונישאה ויש ספק אם הולד בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון והתעברו הולדות יש כאן בכור לכהן ולא לנחלה ומשמע שכהנת ולוייה ולדן פטור מבכורה ואם מדובר שהיא התעברה מכהן או לוי א"כ גם בנה של בת ישראל פטור מבכורה אלא שהיא התעברה מעכו"ם, אך זה קשה שכהנת אינה פטורה שהרי רב פפא אמר שרבא בחן אותם מה דינה של כהנת שהתעברה מעכו"ם ואמרתי לו שזה דינו של רב אדא בר אהבה שלוייה שילדה בנה פטור מה' סלעים ואמר לי רבא שדוקא בן לוייה פטור כי היא לא ירדה מקדושתה שהרי שנינו שלוייה שנשבתה

או שנבעלה בעילת זנות היא יכולה לקבל מעשר ולאכול אך עכו"ם בא על כהנת הוא פסל אותה ועשה אותה זרה, וזה מובן רק למר בר רב יוסף שביאר בשם רבא שהיא התעברה מישראל אך לפי רב פפא קשה במי מדובר ויש לבאר שמדובר בבת ישראל שהתעברה מכהן והיא נקראת כהנת כי בנה כהן, ובת כהן שהתעברה מישראל לא נפטרה אלא רק בת לוי שהתעברה מעכו"ם.

עמוד ב רב חסדא סובר שאם כהן מת והניח בן חלל הבן חייב לפדות את עצמו ורבה בר רב הונא אומר שהוא לא צריך לפדות את עצמו ואם מת האב אחר ל' ללידה ודאי הבן פטור שהרי אביו זכה בפדיונו ונחלקו כשמת האב תוך ל' שלרב חסדא האב לא זכה בפדיונו ורבה בר רב הונא סובר שהבן אומר שהוא בא מכח אדם שהכהן לא יכול לתבעו, ולכאורה יש להוכיח ממה ששנינו שאם התגיירה מעוברת בנה בכור לכהן ולכאורה יאמר הבן שהוא בא מכח עכו"ם שהכהן לא יכול לתבעו, ויש לומר שאין להוכיח מעכו"ם שאין לו יחס וזה לא נחשב שהקטן בא מכחו.

ר' שמעון יאסיניא אומר בשם ר"ל שכהן שהניח בן חלל ומת תוך ל' ללידתו הבן חייב לפדות את עצמו שהאב לא זכה בפדיונו ואם מת אחר ל' ללידתו הוא פטור שהרי האב זכה בפדיונו.

ספק בן ט' לראשון ספק בן ז' לשני והתערב אינו בכור לנחלה ומשמע שהוא נוטל כפשוטו ויש להקשות שכל צד ידחה אותו לצד השני, ור' ירמיה מבאר שהנ"מ היא לגבי הבא אחריו שהוא נחשב בכור לכהן אך גם הבא אחריו אינו בכור לנחלה אך קשה שכל אחד מהם יכתוב הרשאה לשני ויטלו חלק בכורה ממה נפשך ואין לומר שהמשנה מדברת בלי הרשאה שהרי לקמן מעמידים את המשנה בבא בהרשאה וזה ראייה לר' ינאי שבהוכרו ובסוף התערבו כותבים הרשאה זה לזה ואם התערבו קודם שהוכרו לא כותבים הרשאה זה לזה.

משנה מי שהפילה שפיר מלא מים או דם או גנונים או שהפילה כמין דגים וחגבים שקצים ורמשים או שהפילה ביום המ' לעיבורה הבא אחריהם הוא בכור לנחלה ולכהן, יוצא דופן והבא אחריו שניהם אינם בכורים לנחלה ולא לכהן ור"ש אומר שהראשון הוא בכור לנחלה והשני הוא בכור לה' סלעים. **גמרא** ת"ק סובר שאם הראשון יוצא דופן הוא לא בכור לנחלה שהרי נאמר וילדו לו כדרך לידה, והוא לא בכור לה' סלעים שצריך פטר רחם, והשני אינו בכור לנחלה כי הוא לא ראשית אונו והוא לא בכור לה' סלעים שבכור לדבר אחד אינו בכור, ור"ש לשיטתו בקדשים שכתוב אשר תלד לרבות יוצא דופן, והשני הוא בכור לה' סלעים שהוא סובר שבכור לדבר אחד נחשב בכור.

דף מח משנה מי שאשתו לא בכרה וילדה שני זכרים ולא יודעים מיהו הבכור האב נותן לכהן ה' סלעים ממה נפשך, ואם אחד מהם מת תוך ל' האב פטור ואם האב מת והבנים קיימים לר"מ אם נתנו לכהן קודם שחלקו חל הנתינה אך אם לא נתנו הם פטורים ור' יהודה סובר שהנכסים התחייבו ואם נולדו זכר ונקבה אין לכהן כלום. **גמרא** אם נאמר שהאב מת אחר ל' הרי כבר השתעברו הנכסים ומדוע פטר ר"מ כשחלקו, ואם נאמר שמת תוך ל' א"כ כמו שאם חלקו כל אחד דוחה את הכהן לחלקו של השני גם בלא חלקו יכול כל אחד לדחותו לשני, ור' ירמיה מוכיח מכאן שאם היו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת והם קנו שדה בשותפות הבעל חוב יכול לגבות מהשדה ממה נפשך שהוא אומר לכל אחד אם אתה בעל חובי אני גובה מחלקך ואם חברך הוא בעל חובי אני גובה מחלקך ורבא מקשה הרי הנכסים הם רק הערבים שלו ואין יתכן שהמלוה תובע מהערב כשהוא לא תובע קודם את בעל חובו כמו ששנינו שמי שהלוה לחבירו ע"י ערב לא יפרע מהערב, וביארו שלא יתבע תחלה את הערב, אלא מבאר רבא שמדובר שהוא מת אחר ל' ואכן אם יש הרבה נכסים הכהן יקח מהם ומדובר כאן שיש רק ה' סלעים וכולם סוברים כרב אסי שאמר שאחים שחלקו דנים שהם כחצי יורשים וחצי לקוחות ולכו"ע מלוה הכתובה בתורה **עמוד ב** היא לא ככתובה בשטר וכולם סוברים כרב פפא שמלוה על פה גובה רק מיורשים ולא מלקוחות ונחלקו שלר"מ נאמר חמש ולא חצי חמש ולר' יהודה נאמר חמש ואפילו חצי חמש, אך קשה לפ"ז מדוע ר' יהודה אומר נתחייבו נכסים הרי יש לומר שהאדם התחייב, ועוד קשה ששנינו שר' יהודה אומר שאחים שהם ספק בכורות שחלקו אם יש עשרה זוו לכל אחד מהם חייבים ואם לא פטורים ולכאורה מה הכוונה עשרה זוו לכל אחד אם מדובר על ירושה וכשנאמר חמש הכוונה אפילו חצי חמש א"כ גם כשיש פחות מעשרה ומגיע לכהן פחות מב' סלעים הוא יקח כל מה שיכול להגיע אליו אלא מדובר שיש לכל אחד עשרה זוו של ירושה א"כ ר' יהודה סובר

חמש ולא חצי חמש, אלא כולם מודים חמש ולא חצי חמש ונחלקו שר"מ סובר כרב אסי שהם מחצה יורש ומחצה לוקח וכרב פפא שבעל חוב גובים רק מיורשים ולא גובים מהחלק של הלוקחות, ללישנא בתרא שנו את הנידון הנ"ל כסיפא בנתחייבו הנכסים ויש לדון מתי מת האב אם נאמר לאחר ל' א"כ איך פטר בחלקו הרי הנכסים השתעבדו ואם מדובר בתוך ל' א"כ מדוע ר' יהודה מחייב בחלקו הרי כל אחד יכול לדחות לשני ואמר ר' ירמיה שיש להוכיח מכאן שאם יש שני יוסף בן שמעון בעיר אחת ואחד מהם לקח שדה מחבירו יכול בעל חוב לגבות ממנו שהוא אומר לו אם אתה בעל חובי א"כ אני גובה מחלקך ואם חברך הוא בעל חובי אני גובה מחלקו, ורבא מקשה שאם הנכסים ערבים היכן מצאנו שגובים מהערב תחלה וביארו כנ"ל כרב אסי וכרב פפא.

משנה אם שני נשים שלא בכרו ילדו שני זכרים האב נותן לכהן י' סלעים ואם אחד מהם מת תוך ל' אם הוא נתן לכהן אחד הוא יחזיר לו ה' סלעים ואם הוא נתן לשני כהנים כל אחד מהם ידחה ואינו יכול להוציא מידם, ואם ילדו זכר ונקבה או שני זכרים ונקבה יתן לכהן ה' סלעים ואם ילדו שתי נקבות וזכר או שני זכרים ושתי נקבות אין צריך לתת כלום לכהן, אם אחת מהנשים בכרה והאחת לא וילדו שני זכרים נותן ה' סלעים לכהן ואם אחד מהם מת האב פטור ואם מת האב והבנים קיימים לר"מ אם נתנו עד שלא חלקו נתנו ואם לא הם פטורים, ולר' יהודה הנכסים התחייבו ואם ילדו זכר ונקבה אין לכהן כלום ואם שתי נשים של שני אנשים שלא בכרו ילדו שני זכרים כל אחד מהם נותן ה' סלעים לכהן ואם מת אחד מהם תוך ל' אם נתנו לכהן אחד הוא יחזיר להם ה' סלעים ואם נתנו לשני כהנים אינם יכולים להוציא מהם ואם ילדו זכר ונקבה האבות פטורים אך הבן חייב לפדות את עצמו ואם ילדו שתי נקבות וזכר או שתי נקבות ושתי זכרים אין כאן כלום לכהן ואם שתי נשים של שני אנשים אחת בכרה ואחת לא בכרה וילדו שני זכרים, זה שלא בכרה אשתו נותן ה' סלעים לכהן ואם ילדו זכר ונקבה אין כאן כלום לכהן. **גמרא** יש להקשות בשני אבות שנתנו לכהן ומת אחד מהם שנאמר שכמו שבנתן לשני כהנים כל אחד דוחהו לשני כך בכהן אחד הוא ידחה את כל אחד מהם,

דף מט ושמואל מבאר שמדובר בשני האבות כותבים הרשאה לגבות מהכהן ממה נפשך, אך קשה שנהרדעא אמרו שלא כותבים הרשאה על מטלטלין, ויש לומר שזה רק במטלטלים שכופר בהם אך כשאינו כופר כותבים הרשאה גם על מטלטלין.

רב הונא שנה במשנה שאם ילדו שני זכרים ונקבה אין לכהן כלום והתנא של המשנה לא פרט את זה כי מקרה זה יתכן רק בשני אנשים ולא באיש אחד ושתי נשים.

משנה אם הבן מת תוך ל' יום אף שנתן לכהן יחזיר ואם נתן לאחר ל' יום אף שלא נתן יחזיר ואם מת ביום ל' זה כיום שלפניו ור"ע אומר שאם נתן לא יטול ואם לא נתן לא יתן. **גמרא** רבנן למדו גזירה שוה חודש חודש מהמנין של המדבר שכמו ששם מדובר מבן ל' ומעלה כך בפדיון בכור מדובר מיום ל' ומעלה ור"ע הסתפק שהיה צריך לכתוב לגבי ערכין ומעלה ולא למדו ממדבר א"כ זה שני כתובים הבאים כאחד ואינם מלמדים או שנאמר שרק לדברים אחרים לא לומדים אך בכור מבכור ניתן ללמוד, ורב אשי אומר שלכונ"ע יום ל' הוא כיום שלפניו ושמואל אמר שהלכה כדברי המיקל באבל.

משנה אם האב מת תוך ל' בחזקת שלא נפדה עד שיביא ראייה שנפדה ולאחר ל' בחזקת שנפדה עד יביאו ראייה שלא נפדה, אם הוא צריך לפדות את עצמו וגם את בנו הוא קודם לבנו ור' יהודה סובר שבנו קודם כי מצות הבן על אביו. **גמרא** לדעת רב מי שפדה את בנו תוך ל' בנו פדוי ושמואל סובר שבנו לא פדוי, ולכונ"ע אם אמר מעכשיו בנו לא פדוי ואם אמר לאחר ל' ועדיין לא התעכלו המעות שהם בעין בנו פדוי, ונחלקו כשאמר לאחר ל' אך המעות התעכלו לרב בנו פדוי כמו לגבי קידושי אשה שהמקדש לאחר ל' יום היא מקודשת אף שהתעכלו המעות **עמוד ב** כך לגבי פדיון בנו פדוי ושמואל אומר שדוקא שם היא מקודשת שהרי בידו לקדשה מעכשיו אך הוא לא יכול לפדות את בנו מעכשיו, ואף שבכל מקום הלכה כרב כשהוא חלק על שמואל באיסורים והלכה כשמואל כשהוא חלק על רב בדינים אך כאן הלכה כשמואל, ולכאורה יש להוכיח מהמשנה שאם מת בתוך ל' אף שנתן לכהן יחזיר לו ה' סלעים ומשמע דוקא כשמת אך אם הוא חי הבן פדוי אף שזה היה תוך ל', ויש לדחות שמדובר שהמעות בעין ויש להוכיח מהמשך המשנה שבחזקת שלא נפדה עד שיאמרו שנפדה משמע אף שנפדה תוך ל', ויש לדחות שגם שם מדובר שהמעות בעין, וכשתלמיד שנה

לפני רב יהודה שמי שפדה בנו תוך ל' בנו פדוי אמר לו רב יהודה הרי שמואל אמר שבנו לא פדוי ואף שתמיד הלכה כרב באיסורים אך כאן הלכה כשמואל.

במה שחלקו במשנה כשהוא צריך להפדות וגם בנו אמר ר' ירמיה שלכונ"ע אם יש לו רק ה' סלעים יפדה את עצמו שמצוותו קודמת לבנו ונחלקו כשיש חמש סלעים משועבדים וחמש בני חורין שר' יהודה סובר שמלוה הכתובה בתורה היא ככתובה בשטר ואת שלו יגבו ממשועבדים ואת של בנו יגבו מבני חורין, ורבנן סוברים שמלוה הכתובה בתורה היא לא ככתובה בשטר ולא גובים מהלקוחות לכן המצוה שלו עדיפה.

משנה תשלום ה' סלעים של בן הוא במנה צורי וכן ל' של עבד וחמישים של אונס ומפתה וק' של מוציא שם רע כולם בשקל הקודש במנה צורי, וכולם נפדים בכסף ובשוה כסף חוץ מהשקלים שבאים ללשכה. **גמרא** ר' אסי מבאר שמנה צורי הוא מנה שיוצא בעיר צור, ולר' אמי הוא דינר ערבי ולר' חנינא הוא סלע ישן ששמונה ממנו נמכרים בדינר וחמש סלעים ממנו לפדיון הבן, **דף נ** ר' יוחנן אומר שצורי הוא דינר שטבוע במטבע אדריינוס וטוריינוס קיסר והמלך שייפא שהם נמכרים בכ"ה זוז ומורידים מהם שתות וזה ניתן לפדיון הבן, אך קשה ששתות זה כ"א פחות שתות אלא יש לפרש שמורידים שתות וזו והשאר לפדיון הבן, אך קשה שעדיין הם כ' פחות שתות אלא יש לומר שמורידים זוז מכ"ה ואח"כ מורידים שתות ונשאר כ' משקלים במשקל דינר שהם כ"ח זוז וחצי ועוד חצי שתות.

רבא אומר שהסלעים של התורה הם שלש ושליש שכתוב עשרים גרה השקל והתרגום הוא עשרים מעין ושנינו שדינר הוא שש מעות כסף א"כ שקל הוא ג' דינר ושליש, ויש להקשות ששנינו שסלע של קדש הוא מ"ח פונדיונים ומה טיבו של פונדיון נוסף לשני היובל קלבון לפרוטרוט א"כ סלע הוא ד' דינרים שהרי כל מעה הוא שני פונדיונים, ויש לומר ששם מדובר אחרי שהוסיפו על הדינרים ששנינו על הפסוק עשרים גרה השקל שלמדנו ששקל הוא כ' גרה ומנין שיכול להוסיף שכתוב יהיה ואין לומר שיפחות כי כתוב הוא.

רב אשי שלח שבעה עשר זוז לרב אחא בר רבינא לפדיון הבן והוא שלח לו שישלח עוד שלש נוספים אמר לו רב אשי שלח לי עוד שלש שהרי הוסיפו עליהם.

ר' חנינא אומר שבכל מקום שכתוב בתורה כסף סתם הוא סלע ובנביאים הוא לטרים ובכתובים הוא קנטרין חוץ מכספו של עפרון שלמרות שכתוב כסף סתם בכ"ז זה קנטרין שהרי נאמר ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר, ויש מקום שקוראים לקנטרין תיקלא.

ר' אושעיא אומר שבקשו לגנוז את כל הכסף וזהו שבעולם מפני שהתערב בו כספה וזהבה של ירושלים עד שמצאו פסוק בתורה שהוא מותר שכתוב ובאו בה פריצים וחיללוהו, ויש להקשות מדוע לאסור מפני ירושלים וכי היא רוב העולם ומבאר אביי שבקשו לגנוז את הדינרים עם הטיבוע של אדריינוס וטוריינוס ושייפא מפני המטבע של ירושלים עד שמצאו פסוק שהוא מותר שכתוב ובאו בה פריצים וחיללוהו.

עמוד ב **רב יהודה** אומר בשם רב אסי שכל כסף שנאמר בתורה סתם הוא צורי ושל דבריהם הוא כסף מדינה, ויש להקשות על הכלל הזה שלגבי טענה של שומרים נאמר כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים ושנינו שבוטע הדיינים הטענה שתי כסף ויש לומר ששם כתוב כסף או כלים ודרשו שכמו שכלים מיעוט הם שנים כך בכסף הוא שתיים וכמו שכסף הוא דבר חשוב כך בכלים מדובר בדבר חשוב, ויש להוכיח ממעשר שכתוב וצרת הכסף בידך ושנינו הפורט סלע ממעות מעשר שני ומשמע שכסף הוא גם פחות מצורי, ויש לומר ששם למדו מהכסף לרבות אפילו מעט, ויש להוכיח ממה שכתוב בהקדש ונתן הכסף וקם לו ושמואל אמר שאם חילל הקדש שוה מנה על פרוטה חל הפדיון, ויש לומר שלמדו הקדש בגזירה שוה קדש קדש ממעשר, ויש להוכיח מקידושי אשה שכתוב ויצאה חנם אין כסף ושנינו שב"ש אומרים שאשה מתקדשת בדינר ושוה דינר ולב"ה בפרוטה ובשוה פרוטה וא"כ יוצא שרב אסי סובר כב"ש, אלא יש לומר שרב יהודה אמר בשם רב אסי שכל כסף קצוב שנאמר בתורה סתם הוא צורי ושל דבריהם הוא כסף מדינה, ולכאורה מה החידוש הרי שנינו כאן שחמש סלעים של פדיון הבן הם במנה צורי ויש לומר שעיקר החידוש הוא ששל דבריהם הוא כסף מדינה כמו ששנינו שמי שתקע לחבירו נותן לו סלע ולא מדובר בסלע שהוא ד' זוז אלא מדובר בחצי זוז שאנשים קוראים לו סלע וכמו המקרה שחנן בישא תקע לאדם אחד על אזנו ורב הונא אמר לו שישלם חצי זוז.